

- проти корупції: Закон України від 21.03.2014р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/746-vii>
2. Злочини проти правосуддя: навч. посіб. / за заг. ред. В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – Харків : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011. – 160 с.
 3. Хашев В.Г. Кримінальна відповідальність за зловживання владою або службовим становищем: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Хашев Вадим Георгійович. – Дніпропетровськ, 2007. – 259 с.
 4. Постанова Пленуму ВСУ від 26.12.2003 №15 «Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень».
 5. Мельник М. Розмежування складів злочинів "зловживання владою або посадовим становищем" та "перевищення влади або посадових повноважень" / М. Мельник, М. І. Хавронюк // *Право України*. – 1997. – 2. – С. 31-33.

Черненко Анатолій Павлович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ,
Шевелуха Марія Олександрівна,
студентка 4 курсу юридичного факультету
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

КРИМІНАЛЬНА ПРОЦЕСУАЛЬНА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ МОМЕНТУ ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ ЗА ПІДОЗРОЮ У ВЧИНЕННІ ЗЛОЧИНУ ТА ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ ПРИВОДУ ОСОБИ ПОТРЕБУЄ УДОСКОНАЛЕННЯ

Кримінальне провадження характеризується певним його втручанням у охоронювані Конституцією та іншими законами України права осіб, які залучаються до такого провадження, тому кримінальні процесуальні норми завжди відрізнялися від норм інших галузей права більш суворою регламентацією порядку самого провадження та правових статусів учасників зазначеного провадження. Наявність ризиків певного обмеження прав особи, котра потрапила у сферу кримінального провадження, зумовлює необхідність закріплення прав таких осіб на найвищому рівні, а саме в Конституції України. Зокрема, Конституція України в ст. 29 проголошує, що «Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом. У разі нагальної необхідності запобігти злочинів чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою» [1].

Природно, що передбачене Конституцією виключення (нагальна необхідність...) з фундаментального права на свободу та недоторканність особи повинно бути найретельнішим чином обґрунтовано у галузевому законодавстві, де повинна бути чітко виписана процедура обмеження такого права та встановлена суворі відповідальність за його порушення.

Вивчення чинного кримінального процесуального законодавства дає підстави говорити про певні неузгодженості у процедурі затримання, як тимчасового запобіжного заходу та іншого заходу забезпечення кримінального провадження, яким є привід особи. Такі неузгодженості у Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК України) й обумовили вибір теми цього дослідження.

Суть неузгодженості норм КПК України, якими регламентується затримання та привід особи (ст.ст.208 та 140 КПК України відповідно), полягає у тому, що різні за суворістю та процедурою вони, за певними нормами можуть бути оцінені, як одне і теж.

На перший погляд між ними немає і не може бути нічого спільного, бо це різні інститути кримінального процесуального законодавства: затримання являє собою тимчасовий запобіжний

захід, а привід за своєю суттю є одним із заходів забезпечення участі особи у такій слідчій (розшуковій) дії, якою є допит тощо. Більше того, рішення про затримання і привід належить до компетенції різних суб'єктів кримінального провадження. Так, рішення про привід, у відповідності до ст. 140 КПК України приймається: під час досудового розслідування – слідчим суддею за клопотанням слідчого, прокурора або з власної ініціативи, а під час судового провадження – судом за клопотанням сторони кримінального провадження, потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, або з власної ініціативи. Рішення про здійснення приводу приймається у формі ухвали [2]. Рішення про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину у порядку ст. 208 КПК України є дещо дискусійним. Частина 1 ст. 208 КПК України зазначає, що затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину має право здійснити уповноважена службова особа без ухвали слідчого судді або суду, але ч. 3 тієї ж самої ст. 208 КПК України зазначається, що уповноважена службова особа, слідчий, прокурор може здійснити обшук затриманої особи, з чого можна зробити висновок, що всі вказані особи мають право здійснити таке затримання і тим самим ця норма закладає певні сумніви щодо суб'єкта, котрий має право ухвалити рішення про затримання. Зрозуміло, що питання про суб'єкта, котрий має право здійснити затримання особи за підозрою у вчиненні злочину знаходиться за межами предмета цього дослідження та потребує окремого дослідження, але й оминати його буде не виправдано. На наш погляд, право здійснити затримання особи за підозрою у вчиненні злочину належить виключно до компетенції уповноваженої службової особи, котрій доручено проведення досудового розслідування, а це може бути лише слідчий, а у певних випадках прокурор. Під слідчим тут ми маємо на увазі службову особу органу Національної поліції, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу державного бюро розслідувань, органу Державної кримінально-виконавчої служби України, підрозділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України, уповноважена в межах компетенції, передбаченої КПК України, здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень, як це вказано у п. 17 ч.1 ст.3 КПК України. Іншими словами, це слідчий за посадою в органах досудового розслідування, детектив чи інша особа підрозділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України, котрим доручено проведення досудового розслідування, а точніше досудового слідства, бо у ході проведення дізнання, як форми досудового розслідування, затримання особи законом заборонено. Повноваження слідчого, за певних умов, мають право виконувати керівники органу досудового розслідування, тому й вони, на наш погляд, виконуючи повноваження слідчого, мають право здійснити затримання особи за підозрою у вчиненні злочину. Ну і на завершення, говорячи про відмінності між затриманням та приводом, слід зазначити, що на відміну від приводу, рішення про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, оформлюється у протоколі (ч. 5 ст. 208 КПК України). Як бачимо, затримання і привід є різними, але норми ст. 209 КПК України роблять їх дуже схожими.

Так, особа, відповідно до ст. 209 КПК України, є затриманою **з моменту, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою** чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою.

Порядок виконання ухвали слідчого судді або суду про привід, а також гарантії забезпечення прав і законних інтересів особи, привід якої здійснюється, передбачено у ст. 143 КПК України. У відповідності до норм вказаної статті КПК України виконання ухвали про здійснення приводу може бути доручене відповідним підрозділам органів Національної поліції, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, Національного антикорупційного бюро України або Державного бюро розслідувань, які у випадку невиконання особою, що підлягає приводу, законних вимог щодо виконання ухвали про здійснення приводу, до неї **можуть бути застосовані заходи фізичного впливу, які дозволяють здійснити її супроводження до місця виклику.**

Як бачимо у відповідності до вимог ст. 143 КПК України до особи, яка підлягає приводу відповідною службовою особою можуть бути застосовані заходи фізичного впливу, за допомогою яких така особа буде змушена бути поряд із службовою особою, яка здійснює її привід, що у відповідності до вимог ст. 209 КПК України може вважатися моментом затримання особи, щодо якої здійснюється привід.

Схожі проблеми були виявлені А.П. Черненком та Н.І. Семенковою, які досліджуючи питання проблем щодо моменту набуття особою статусу підозрюваного у кримінальному процесі України зазначили, що «у відповідності до ч. 3 ст. 236 КПК України слідчий або прокурор має

право заборонити будь-якій особі залишити місце обшуку до його закінчення та вчиняти будь-які дії, що заважають проведення обшуку [2]. Як бачимо ч. 3 ст. 236 КПК України фактично передбачає випадки, які формально можна оцінювати як момент затримання особи, що прямо передбачено ст.209 КПК України, і як наслідок, у відповідності до ст. 42 КПК України передбачається й надання такій особі статусу підозрюваного. Але на практиці такого не відбувається, а головне, такого не відбувається не тому, що є чіткі приписи закону, а це не відбувається у супереч таких приписів, що може бути оцінено як недосконалість чинного КПК України. Безсумнівно, вважати підозрюваними всіх, кому слідчий під час обшуку заборонив залишати місце обшуку до його закінчення, особливо тих, хто потрапив до місця обшуку випадково, було б невиправдано та й нерозумно. Зрозуміло, що слідчий не бажає затримувати таких осіб у сенсі застосування до них тимчасового запобіжного заходу, а лише вживає заходів до ефективного завершення обшуку, але це повинно бути чітко зазначено у відповідній нормі КПК України, а не виходити з логіки чи здорового глузду. Отже, з метою усунення недосконалості чинного КПК України у частині визначення моменту набуття особою статусу підозрюваного пропонуємо ч.1 ст. 42 КПК України викласти у такі редакції: «Підозрюваним є особа, якій у порядку, передбаченому статтями 276-279 цього Кодексу, повідомлено про підозру, особа, яка у порядку ст. 208 цього Кодексу затримана за підозрою у вчиненні злочину, або особа, щодо якої складено повідомлення про підозру, однак його не вручено їй внаслідок невстановлення місцезнаходження особи, проте вжито заходів для вручення у спосіб, передбачений цим Кодексом для вручення повідомлень».

Статтю 209 КПК України викласти у такі редакції: «Особа є затриманою за підозрою у вчиненні злочину з моменту, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою у зв'язку з наявністю підстав, передбачених ст. 208 цього Кодексу, які на думку, цієї службової особи мають місце»» [3].

На наш погляд, запропоновані зміни до КПК України цілком здатні вирішити й проблему розмежування затримання і приводу особи під час кримінального провадження.

Бібліографічні посилання:

1. Конституція України, поточна редакція — Редакція від 30.09.2016, підстава – 1401-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI (Редакція станом на 18 березня 2018 р.). URL: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
3. Черненко А.П., Семенкова Н.І. Проблеми щодо моменту набуття особою статусу підозрюваного у кримінальному процесі України / А.П. Черненко, Н.І. Семенкова // Протидія злочинності: теорія та практика: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (26 жовтня 2018 року). – Київ: Національна академія прокуратури України, 2018. – С. 464-467.

Шалгунова С.А.,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін

Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

ЗМІСТ СУСПІЛЬНОЇ НЕБЕЗПЕЧНОСТІ СТАТЕВИХ ЗЛОЧИНІВ

Суспільна небезпечність злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості (статевих злочинів) полягає у тому, що вони порушують право на свободу та особисту недоторканість людини, які закріплені ст.29 Конституції України. Статеві (сексуальні) відносини належать до однієї із сфер соціального життя людини і представляють його найбільш закрити, інтимну частину. Реалізуються статеві відносини у шлюбних і позашлюбних контактах гетеросексуального або гомосексуального характеру. У вітчизняному праві статеві стосунки регулюються переважно нормами моралі і нормами сімейного законодавства. Статеві стосунки переважно мають форму шлюбу – за